

Ogasuneko piratak

Sarrera

Proposamen didaktiko honetan agertzen diren jardueren ardatz teorikoa fiskalitatea da. Bestetik, lagungarriak izango dira funtsezko gaitasunak, osoko gaitasuna eta zeharkako elementuak ikasgelan lantzeko unean.

Funtsezko gaitasunak

Europar Batasunak hainbat urte daramatza gure ikasgeletan funtsezko gaitasunak sartzeko beharra azpimarratzen, gizaki bakoitzak bere burua alor pertsonalean, sozialean eta profesionalean garatu ahal izan dezan.

Espainiako 1105/2014 Errege Dekretuak dioenez, “eskuduntzak eraginkortasunez eskuratzeko eta curriculumean benetan txertatzeko, ikasleari aldi berean gaitasun bat baino gehiago ikasterako bidea zabalduko dioten ikaskuntza-jarduera integratuak diseinatu beharko dira”.

Hori aintzat hartuta, proposamen didaktiko honetan garatuko diren funtsezko gaitasunak hauek dira:

- Hizkuntza-komunikazioa
- Matematika-gaitasuna eta oinarrizko gaitasunak zientzia eta teknologian
- Gaitasun digitala
- Gaitasun sozial eta zibikoak

Osoko gaitasuna

Azken hamarkadetan nagusitu den globalizaziozko testuingurua eta teknologiaren gorakada aintzat harturik, egun gazteek aurrean duten mundua ez da, inondik ere, aurreko belaunetakoek izan zutena. Gaur egun, ikaslea ziztu bizian aldatuz doan gizartean bizi da, gizarteak hamaika izkina eta kolore ditu, interkonexioez josia dago eta interdependentzia erabatekoa da bertan.

Eskola errealitate biziki konplexu horretara egokitzeko, OCDE eta antzeko erakundek ikastetxeetan osoko gaitasuna sustatzea nahi dute. Gaitasun

Aurkibidea

p. 03 Zer ikusten dugu...?

p. 04 Zerga sistema

p. 03 Zerga sistema

p. 09 Aurrekontu sistema

p. 10 Paradisu fiskalak

p. 13 Eredu fiskalak

p. 14 Herritarren zeregina

horrek gazteenei lagunduko lieke mundu interkonektatu hau ulertu eta bertan integratzeko garaian, desberdintasuna denentzat mesedegarri dela ulertaraziz.

Zer da, horrenbestez, osoko gaitasuna? OCDEk dioenez, “gaitasun multidimentsional bat da. Osorik gai diren gizakiek gai lokal, global eta interkulturalak azter ditzakete, mundu-ikuskera eta ikuspuntu desberdinak ulertu eta preziatzen dituzte, beste batzuekin errespetuz eta arrakastaz interaktuatzen dute eta, gainera, iraunkortasuna eta ongizate kolektiboa aintzat hartuz jarduten dute.”

Gida didaktiko honek osoko gaitasuna biziki kontuan izan du. Bertako jardueri esker, ikasleak osokiago ikusten du egungo zerga-sistemen ereduen konplexutasuna, sistema horietan globalizazioak nolako eragina izan duen, eta, bereziki, horrek guztiak herritarrengan zenbaterainoko eragina duen.

Zeharkako elementuak

Curriculumeko elementu hauek zeharka jorratu behar dira ikasgai denetan. Bada funtsezko tarte bat, elementu horien barruan, balioetako hezkuntza ikasgelan sustatzeari bereziki eskainita.

“Hezkuntza administrazio guztiek gatazka-prebentzio eta konpontze bakezkoa ikasi eta praktikan dadin sustatuko dute, gizakiaren alor pertsonal, familiar eta sozialeko alde guztietan; era berean, askatasunaren, justiziaren, berdintasunaren, pluralismo politikoaren, bakearen, demokraziaren, Giza Eskubideekiko errespetuaren, emakume eta gizonezkoak berdinean errespetatzearen... oinarri diren balioak ere ikasi eta praktikan daitezen sustatuko dute”. 1105/2014 Errege Dekretua.

Proposamen didaktiko honetako jarduera desberdinei esker, hurrengo zeharkako elementuak sustatuko dira:

- Irakurritzko ulermena
- Ahozko eta idatzizko adierazmena
- Informazio eta Komunikazioko Teknologiak

Azken elementu honen garrantzia azpimarratuz, balioetan hezteari bete-betean dagokiona:

- Hezkuntza zibiko eta konstituzionala

1. Zer ikusten dugu...?

Helburuak:

- Egun elkarren ondoan bizi diren errealitateen inguruko gogoeta kritikoa sustatzea.
- Zerga-sistemaren eta horren egiazko inplikazioen inguruan ikusmina piztea.

Tenporalizazioa:

Atal honen iraupena 15/20 minutu da eta bertan bi jarduera izango ditugu.

Materialak:

- Tuca Vieira-ren argazkia (Paraisópolis favela, Morumbi auzategiaren mugakide, São Paulon, Brasil), bi auzoen arteko aldea nabarmenduta.
- Folioak, errotuladore edo bolalumak, zinta itsaskorra edo txintxetak. Gunetxo bat ikasgelako horman.

Metodologia:

- Banan-banan hausnarketa egiteko lana.
- Taldeko elkarlana.

Norabideak:

1. jarduera: Zer pentsatuko zenuke, baldin eta...?

Hasierako jarduera honetan funtsezkoa da enpatia bilatzea eta, horren bitartez, ikasleen espiritu kritikoa eta ikusmina sustatzeko.

Horretarako, banan-banan egingo den gogoeta bideratu eta ikaslea prestatzen lagunduko duen galdera sorta bat prestatuko da. Esate baterako:

- Auzo batetik bestera usaina aldatzen da, zuen ustez? Zein usain dago hormaz alde batera eta bestera?
- Etteen kanpoaldea ikusten dugu, baina... nolakoak ote dira barrutik alde bateko eta bestekoak? Izango al da horietan internet, ordenagailu, ikuzgailu, mikrouhin-labe, telebista eta antzekorik?

- Mahaian alderik izango al da? Janari berberak ala desberdinak hartzen dituzte, zuen iritziz?
- Argazkiko eskuinaldean bizi den gazte baten eguneroko bizimodua nolakoa da? Ezkerraldeko nerabe batena, aldiz?
- Zuek oporretan leku horietatik pasean ibiliko bazinete, zer ikusiko zenukete?
- Zer pentsatuko zenukete eskuinaldean bazinete? Eta ezkerraldean bazeundete?
- São Paulon bizi bazina, zein alde aukeratuko zenuke bizitzeko, eskuin ala ezkerrekoa?

2. jarduera: Talde-iritziak

Galdera-jokoari amaiera emanik, ikasleak 4-5 laguneko taldetan banatuko dira. Horrela, argazkia begiratzen dutenean noizten dituzten sentsazio, emozio edota iritziak laburbilduko dituen hitz bat edo esaldi labur bat idatzi beharko dute folioan.

Zeregin hori amaituta, São Pauloko argazkia hormaren erdialdean eta folioak inguruan ipiniko dira. Horrela geldituko da horman, fiskalitatea jorratzen den bitartean hasierako jarduera hau beti kontuan izan dezaten. Gelan egin diren proposamen didaktikoko gainerako lanak eta ikasleen iritziak biltzen dituzten folioak argazki horren ondoan edo inguruan ezarriko dira.

Egin beharreko lana era erakargarrian azaltzea komeni da, ikasleak bete behar duen horretan inplikaturik, ilusioz eta ikusminez senti dadin.

Irakaslearen eginkizuna ikaslearen euskarri izatea da, gelako protagonismoa haren eskuetan utzirik. Jarduera honetan funtsezkoa izango da balioetan —enpatian, batik bat— hezteak, hortik abiatuta gai-zerrenda osoa lantzeko.

2. Zerga sistema

Helburuak:

- Zerga sistemaren hastapeneko kontzeptuak orokorki ezagutzea.
- Zerga sistemaren egiturara hasierako hurrenkera orokor bat egitea.

Tenporalizazioa:

Atal hau 50 minutuko hiru saiok osatuko dute. Hiru jardueratan antolatuta dago eta horietako bakoitzak hainbat fase izango dituzte.

Materialak:

- **3. jarduera:** galdera-txartelak. Txartel bana emango zaio ikasle bakoitzari. Koaderno edo orriak, bolaluma.
- **4. jarduera:** egoera-txartelak. Txartel bana emango zaio ikasle bakoitzari.
- **5. jarduera:** “Nork ordaindu beharko luke ...?” inkesta. Inkesta bat ikasleko. “Gogoetarako jarraibideak” irakurtzea. Koaderno edo orriak, bolaluma. Taldeen azken gogoetak eskegitzeko tartea.

Metodologia:

- Elkarlana: ikasleek elkarriketa-komunitate batean esku hartuko dute elkarlanean. Informazio-trukatze kritikoa eta proposamen bateratuak egitea.
- Hausnarketa-lan indibiduala.
- Eztabaida zuzendua.

Norabideak:

3. jarduera: Zerga gehiegi ordaintzen al ditugu?

- Bikoteka jarduteko dinamika: 20 minutu.
- Taldeka jarduteko dinamika: 15 minutu.
- Talde osoan jarduteko dinamika: 15 minutu.

Lehen jarduera honetan kontua da zerga sistemara hurreratu eta nork bere burua inplikaturik sentitzea. Jarduera bizkortzen duen pertsonak ikasle bakoitzari txartel bana entregatuko dio (txartelak jarduera-koadernoan daude).

Garrantzi handikoa da taldekide guzti-guztiek parte har dezaten begiratzea eta fase bakoitzeko trukeak arin egin daitezen ahalegintzea, zehaztapen kontzeptuala baino areago, hori pixkanaka eskuratuko baitute hurrengo jardueretan.

Ikasle gazteenekin jardutean, 7. eta 8. galderak kendu ahal izango ditugu, konplexuegiak ikusten baditugu.

4. jarduera: Zergarik gabeko mundua

Bigarren une honetan zerga sistemaren erabilgarritasunaz egin behar dugu gogoeta.

Bizkortzaileak jarduera esplikatu du, balizko egoera bat ipinita: *“Eman dezagun zergarik ordaindu beharko ez genukeen mundu bat. Ederra!, ez al da egia?... Mundu zoragarri horretan zer egingo genukeen ikusiko dugu, gerta daitezkeen egoera batzuetan”*. Ondoren, ikasle bakoitzari txartel bana, ausaz, entregatuko dio (txartelak jarduera-koadernoan daude).

- Banaka jarduteko dinamika: 10 minutu.
- Taldeka jarduteko dinamika: 20 minutu.
- Talde osoan jarduteko dinamika: 20 minutu.

5. jarduera: Nolako gizartea nahi dugu?

Hirugarren jarduera honetan lortu nahi da ikasleek uler dezatela zerga sistema ez dela neutroa, eraiki nahi dugun gizarte-ereduari zuzenean eragiten diola.

Bizkortzailea jarduera esplikatuko du, honela: *“Orain, aurreko jardueran ikusi ditugun premiak aztertuko ditugu, kasuan kasuko baliabide beharrezkoen kostua nork ordaindu behar dituen pentsatzeko.”* Ondoren, ikasle bakoitzari txartel bana, ausaz, entregatu (txartelak jarduera-koadernoan daude) eta, gainera, eskatuko dio dagokion

zutabeen idatz dezan premia bakoitza nork ordaindu behar duen.

- Banaka jarduteko dinamika: 10 minutu.
- Taldeka jarduteko dinamika: 25 minutu.
- Talde osoan jarduteko dinamika: 15 minutu.

“Nahi dugun gizarte”-ari buruzko azken dokumentuak agertzea gomendatzen da, horma-irudi motibatzaile eta hurrengo jardueretako abiagune gisakoak izan daitezten.

3. Zerga sistema

Helburuak:

- Espainiako zerga sisteman indarrean dauden zerga nagusietako batzuk ezagutzea.
- Zerga horietako bakoitzak bilketan duen garrantzia aztertzea.
- Estatuan indarrean dagoen zerga-sistemaren berri izatea.
- Egungo zerga-bilketaz eztabaidan jardun eta sistema kritikoki baloratzea.

Tenporalizazioa:

Atal honek, osorik, 50 minutuko hiru eskola-saio izango ditu eta lau jardueratan antolaturik dago. Hala ere, beharrezko balitz, bi saiotara labur liteke, baldin eta zergen inguruko ikerlaneko dokumentazioa ikaslegoaren araberakoa balitz.

Materialak:

- **6. jarduera:** fitxak, aztertuko diren zergetako bakoitzarekin.
- **7. jarduera:** irakasleak erabakiko du nolako ikerlana egitea komeni den.
Ikerlan erdi-zuzendua:
Interneterako konexioa. Ikasleen telefono mugikorrekin, esku-ordenagailuekin edo informatika gelan egin liteke. Zergak eta hauen funtzionamendua ikertzeari dagokionez, jatorrizko hizkuntzan ematen ditugun web orri hauek erabil ditzakegu:

- Portal de Educación Cívico-Tributaria. Agencia Tributaria: <https://bit.ly/2LILmQZ>
- Fiscalidad e impuestos de los autónomos. Infoautónomos: <https://bit.ly/2PJ7V2q>
- #StopImpuestoSucesiones: <https://bit.ly/2EyOFDY>
- Ikerlan zuzendua:* zerga-mota desberdinen laburpenak agertzen dituen dossierra eskuratzea.

- **8. jarduera:** rol jokoaren gaineko informazioa. Roleko pertsonaia bakoitzaren fitxa, kasuan kasuko datuak zehaztuta. Egiten diren kalkuluekin osatu beharreko taula.

Metodologia:

- Elkarlana: ikasleek elkarriketa-komunitate batean esku hartuko dute, elkarlanean.
- Ikerketa kritikoa.
- Eztabaida zuzendua.

Norabideak:

Jarduera hauen helburua da ikasleek Espainiako zerga desberdinak ezagutzea: zertan diren, nola funtzionatzen duten eta nola aplikatzen diren kasu bakoitzean. Zerga mota bakoitzarekin ohitzeko beharrezkoak diren nozioak baizik ez dira jorratuko.

Taldeka bi lan bereizi (7. eta 8. jarduerak) egingo dira. Taldeak, aurreko faseetan aritu diren berberak edo berriak izan daitezke.

6. jarduera: Zergak

Idea-erauntsian, hizketaldian zerga mota guztiak ez agertzekotan, zergetako bakoitza deskribatzen duten fitxetara jo daiteke (4. orriko dossierrean daude), bildutako informazioa osatu eta zuzentzeko.

Informazio hori hausnarketaren bizkortzaile gerta daiteke:

- Zuzeneko zergak: pertsona edo enpresei zuzenean dagozkienak dira, bai mozkinik erdietsi direlako, bai berak daukan ondasun bat erabili duelako.
- Zeharkako zergak: pertsonaren ekonomia eragiten dute, ondasun eta zerbitzuen kontsumoa eta horien transmisioa zamatuz.

7. jarduera: Iker ditzagun zergak

Nahi izanez gero, ikasleak taldetan antolatuko dira; hauetako bakoitzak hurrengo zergetako bat ikertuko du.

Hasteko, ikasleak bost taldetan (“oinarri-taldeak”) banatuko dira. Talde bakoitzak hurrengo zergetako bat aztertuko du, “aditu” bilakatu arte:

1. taldea: BEZ eta Transmisioen Zerga (TZ)

2. taldea: PFEZ eta Aduanen Zerga (AZ)

3. taldea: Jarduera Ekonomikoen (JEZ) eta Zerga Bereziak (ZB)

4. taldea: Sozietateen (SZ) eta Ondasun Higiezinaren Zerga (OHZ)

5. taldea: Oinordetzen eta Dohaintzen gaineko Zerga

Talde-ikerlana irekia izan dadin proposa dakieke ikasleei. Horretarako era batzuetako tresnak baliatuko dira, hala nola ekonomiako liburuak, internet, etab. Ikerlan zuzendua egiten bada, dossierrean bildu diren zergen funtzionamenduaren inguruko laburpenak erabili daitezke. Bestela, gida didaktiko honetako “materialak” atalean agertzen diren web orrien berri eman dakieke.

Oinarri talde bakoitzak dagokion zerga aztertutik, taldekideak bereizteko garaia izango da.

Helburua bestelako taldeak osatzea bada ere, antolamendua ezingo egin ausaz. Talde bakoitzean sartuko da zerga jakin batean “aditu” den kide bat eta, horrela, talde berriko kide guztiei, lehenago ikertu duen zerga luze-zabal azaldu ahal izango die. Hortaz, talde bakoitzean egongo dira: BEZ eta TZetako aditu bat, PFEZ eta Aduanen Zergetako aditu bat, JEZ eta ZB zergetako aditu bat, SZ eta OHZetako aditu bat eta ODZetako aditu bat.

Hori ezinbestekoa izango da hurrengo jarduera den rol jokoa burutu ahal izateko, talde horietako kideek antzeztuko baitute beren rola.

8. jarduera: Rol jokoa

Argi dago jokoarekin lortu nahi dena: ikaslea ohitzea zergek gure bizimoduan duten presentzia eta funtzionamenduari eta, bestetik, —zuzeneko zergak ipini orde— zeharkako zergetan zama handiagoa ezartzeak sortarazten duen desberdintasuna agerian uztea.

Funtsezkoa da taldeak bosna kidek osatzea, horietako bakoitza zergetako batean “aditu” izan behar duela kontuan izanik. Bestela lana ezingo da osorik burutu. Lana egoki funtzionatzeko adina talde osatuko dira, horrek rol kopurua bikoiztea ekarriko balu ere.

Taldeak osaturik, bakoitzari pertsonaia bat izendatuko zaio.

A taldea: gazte ekintzailea.

B taldea: IBEX 35eko enpresarioa.

C taldea: besteren konturako langilea.

D taldea: luzaroko langabetua.

E taldea: langabeziagatiko prestazioa kobratzen duen langabetua

Lanean zehar, egokitu zaien pertsonaiak urtebetean ordaindu behar dituen zergen kopuru osoa kalkulatu dute taldeek, hark egiten dituen jarduera ekonomiko bakoitzagatik eta guztira zenbat tokatzen zaion zehaztuz. Bestetik, zerga guztien munta pertsonaiaren diru-sarrerara guztien zein portzentaje den kalkulatu beharko dute.

Kopuru horietako asko testuan agertzen zaizkie; ohiko gastuak, aldiz, kasuan kasukoak kalkulatu beharko dira (egokitzen jotzen bada, lana soildu egin daiteke, taldeei soluzioak emanda). Bakoitzak bere pertsonaia kontua izanik, errealistak izaten ahalegin daitezen eta aurre egin beharreko gastu guzti-guztiek gogoeta egin dezaten gogorazaraztea komeni da. Kontuan hartu behar da, era berean, zeintzuk diren kontsumoko produktuak zamatzen dituzten zergak.

Kopuru guztiak kalkulaturik, entregatuko zaizkien tauletan apuntatu eta zehaztu beharko dira.

Azkenean, talde bakoitzak emaitzen analisia egingo du, familia bakoitzaren aurrekontua gehien zamatzen duten zergak zeintzuk diren zehazturik,

zeharkako zergak eta zuzeneko zergak zein diren finkaturik eta PFEZ eta BEZ zergei bereziki begiratuta.

Analisi hori eginik, talde bakoitzak aukeratutako pertsonak bere pertsonaiaren errealitateko datuak azalduko dizkie gelako ikasle denei. Azalpen hori talde guztiek egindakoan, eztabaida edo debate kritiko bat egingo da, zerga sistema atzerakoi eta bidegabekia izatearen ondorioez gogoeta egiteko. Ondoren, zerga sistema justuago bat erdiesteko proposamenak eskatuko zaizkie.

OHARRA: horretarako nahikoa astirik baldin badugu eta xedetzat hartu ditugun ikaskuntza-helburuekin bat badatoz (zergen funtzionamendu teknika edo gaitasun matematikoa garatzea, adibidez), irakasleen irizpideen arabera, joko soildu egin daiteke. Egokipen hori egin ahal izango da, soluzio-eranskinean agertzen diren datuetako batzuk edo, areago, denak ematen bazaizkie. Kontuan izan behar da, nolana ere, kopuruak fiktizioak direla, ez dagokiela inongo kasu erreali.

SOLUZIOAK:

ZERGAK	1. taldea Autonomoa	2. taldea IBEXeko enpresarioa	3. taldea Besteren konturako langilea	4. taldea Luzaroko langabetua	5. taldeaw Prestazioa jasotzen duen langabetua
BEZ	-52 € (1.972 €-ko zama) (irabazi garbien %7,6)	47.500 € (irabazi garbien %7,4)	2.339 € (irabazi garbien %9,7)	900 € (irabazien %16)	1.498 € (irabazi garbien %20)
ZB	1.511 €	7.100 €	1.837 €	200 €	374 €
OHZ	332 €	3.732 €	337 €		287 €
PFEZ	723 € + 5.631 € (atxikitua)	12.640 € + 302.336 € (atxikitua)	-534 € + 4.392 €		-237 € + 576 €
ODZ	1.867,3 €	1.993 €	2.049,46 €		
JEZ	1.600 €				
SZ		2.928 €			
ZERGAK, GUZTIRA	13.584,3 €	378.229 €	10.420,46 €	1.100 €	2.501 €
Sarrera gordinak	30.957 €	944.800 €	28.632 €		7.776 €
Zerga gordinen % (PFEZ barne)	%43,8	%40,03	%36,4		%32
Sarrera garbiak	25.326 €	642.464€	24.240 €	5.400 €	7.200 €
Zerga garbien % *	7.953 € %31,4	75.893 € %11,8	6.028,46 € %23	1.100 € %20,4	1925 € %26,7

* Hau da, langile edo langabetu bakoitzaren sarreretatik atxikitu den PFEZ kanpo uzten dutenak.

9. jarduera: Aintzat hartzen al dugu ustez doan ematen zaiguna?

Jarduera honetako helburua hainbat konturen inguruan gogoeta egitea da, hala nola: publiko denaren erabiltzeko ardura, doan erdiesten dugun (baina doakoa inondik ere ez den) horren aurrean agertzen ditugun jarrerak, elkartasun eta ondasunen banaketaren printzipioa eta herritarren inplikazioa, kalitateko zerbitzu publikoak izateko.

Debatea pizteko, galdera abiarazle hauek egin ditzakegu:

- Nola atzematen da, zuen ustez, publiko denaren funtzionamendua?
- Nolako jokaera duzue zerbitzu publikoekiko?
- Doan ematen zaigunari nolako balioa aitortzen diogu?
- Horri balioa aitortzea, zerbitzu publikoen koordinketa ezarri, komeni da ala ez?

Ikasleei eskatuko diegu beren argudioak azal ditzaten era ordenatuan eta hitz txandak errespetatuz. Irakasleak moderatzaile lanak egingo ditu eta, era berean, agertzen den jarrera bakoitza argitzeko eta horren justifikazioak eskatzeko kontuak planteatuko ditu, ikasleek ondorio koherente eta ongi oinarrituak planteatu ditzaten ahaleginduz.

4. Aurrekontu sistema

Helburuak:

- Estatuaren Aurrekontuetako gastu-multzoak ulertu eta aztertzea.
- Multzo horien barruan gastu soziala zer den eta bertara zenbat diru bideratzen den bereiztea.
- Talde mailako kontzientzia kritikoa sorraraztea, auzo edo herrian aldaketa soziala sustatu ahal izateko.
- Irudikapen piktografikoak (binetak) aztertu eta sortzea, adierazpide diren aldetik.

Tenporalizazioa:

Atal hau 50 minutuko hiru saiotan egin daiteke eta bi fasetan dago banatuta: lehenean gastu publikoa aztertuko da eta sarrerako jarduerak du ardatza. Bigarren fasean gastu soziala aztertuko da eta hiru jarduerak desberdin burutuko dira bertan.

Materialak:

- **10. jarduerak:** papera, bolaluma eta Internetarako sarbidea, datuak bilatzeko. Ikasleek jardun beharko dute informatikako gelan edo ohiko gelan, beren esku-ordenagailuekin edo mugikorrekin.
- **11. jarduerak:** papera, bolaluma.
- **12. jarduerak:** Papera, bolaluma.
- **13. jarduerak:** binetak, aztertzeko. Papera, bolalumak, errotuladoreak, margoak... (binetak marrazteko materiala).

Metodologia:

- Elkarlana: ikasleei, meta komunak erdiesteko elkarrekin lanean aritzeko aukera emateko.
- Ikerketa kritikoa: IKTak eta kalkulu-tresnak erabiltzea.
- Eztabaida zuzendua: debateak sustatzea, ondorio eta adostasun komunitaria iritsi ahal izateko.
- Banakako lana: idatzizko eta marrazki bidezko dokumentuen irakurketa lantzea eta horien alderdi interpretatiboa eta ordezkatzailerak nabarmentzea.

Norabideak:

10. jarduerak: Gastu publikoaren gaineko ikerketa

Gastu publikoa zer den azaldukoan, gelako ikasleak taldeetan antolatuko ditugu. Oraingo taldeak aurreko faseetako berak izan daitezke edo bestelakoak, berriak.

Ikerlana, hasteko, taldeka egingo da, talde bakoitzak gastu mota bat hartuta. Ikertu beharreko gastuak hauek dira: zor publikoa, defentsak, ordena publikoa eta segurtasuna, pentsioak, osasuna eta zerbitzu sozialak, hezkuntza. Kooperazioa, azpiegiturak, langabezia, kultura.

Ikerlana egiteko, ikasleei <https://dondevanmisimpuestos.es> web orria eskuratuko zaie. Bertan aurkitu ahal izango dute erkidego autonomiko bakoitzeko gastu publikoa, multzotan sailkatuta.

Horrez gainera, planteatu zaizkien gastuei buruzko albisteak bilatuko dituzte ikasleek, Estatuaren Aurrekontua zertan gastatzen den ikusarazteko. Asmoa da ondoko taula denen artean osatzea eta, ondoren, jendaurrean ipini eta iruzkintzea.

11. jarduerak: Eztabaidatzekoa

Ikasleek gastu soziala zer den ulertuta, aurreko jarduerako taldeak osatuko dira berrirori eta galdera hau egingo zaie: Nolako irizpideak erabil daitezke gastu sozial bat definitzeko, gastu ez-sozial batetik bereizteko? Lagungarri izango zaizkielakoan, hurrengo adibideak proposatuko zaizkie:

Gerra-fragata bat erostea
Banku bat erreskatatzea
Pentsioak ordaintzea
Abiadura Handiko trenbide bat eraikitzea

Ikastetxe bat eraikitzea, ikasleak txaboletan ez jarduteko

Ikasleek pentsatu beharko dute egintza horiek gastu sozialak diren, zergatik edo zergatik ez, noren mesedetarakoak diren eta nola burutzen diren. Talde-eztabaida xume honen bitartez, ikasleek gastu soziala eta soziala ez den gastua definitzeko irizpideak bereizi eta horien zerrenda egiteko gauza izan behar dira.

Talde guztiek beren irizpideak ebatzi eta zerrendak osaturik, taldeek adostutako ondorioak adostea eta ideia nagusi bat ateratzea izango da hurrengo kontua.

12. jarduera: Inplikazioak

Gastu soziala zer den eta horen inplikazioak zein diren ulerturik, taldeek 10. jardueran landutako albisteei berriro heldu eta hurrengo galderei erantzungo diete:

Horietako zeintzuk dira gastu sozial bati dagozkionak eta zeintzuk ez dagozkionak?

Albisteetan agertzen diren egintzetako bat edo gehiago

desberdintasunari aurre egiteko lagungarritzat jotzen al da?

13. jarduera: Hitzik gabe adieraztea

Azken jarduera honen hasieran ikasleei bineta batzuk entregatuko zaizkie. Talde-lanean jarraitzen dutelarik, ikasleek ilustrazioak laburbiltzen edota interpretatzen ahalegindu behar dute: Zer kontatzen dute, zer kritikatzten? Horrela, ikus mintzairaren interpretazioa lantzearekin batera, kode horrek, adierazpide eta transmisio euskarri horrek izan dezakeen garrantzia landuko da.

Ondoren, kontrakoa adierazten duen bineta bat marraztu beharko du talde bakoitzak; hau da, agertutako ilustrazioetako baten kritika egin ordez, interpretazio positiboa egingo du, ezkutuan zegoen balioa nabarmenduz. Esate baterako, diruzalekeria kritikatzten duen bi banka-jaunen ilustrazioa dagoenean, ikasleek eskuzabaltasuna adierazten duen beste bat sortu behar dute. Binetak marrazten amaitutakoan, horman eskegiko dira, lehen eginiko lanen ondoan.

5. Paradisu fiskalak

Helburuak:

- “Saiheste fiskala”, “ihes fiskala”, “iruzur fiskala” eta “paradisu fiskala” kontzeptuen adiera eta inplikazioak ezagutzea.
- Dagozkien zergak ordaindu nahi ez dituztenek onuragarri izaten dituzten ohiko praktikak ulertzea.
- Praktika horien inguruan ikasleek iritzi kritikoa izan dezaten laguntzea.

Tenporalizazioa:

Atal hau 50 minutuko hiru fasetan egin daiteke, gelan bertan. Lau jarduera desberdinetan dago banatuta.

Materialak:

- **14. jarduera:** pantaila, proiektorea, Internetera konektaturiko ordenagailu edo tableta edo mugikorra, bozgorailuak. Bideoa: “Kaña bat 20 euro”.
- **15. jarduera:** taula denen artean egiteko gunea. Irakasleak

emaniko informazioa edo, bestela, Interneterako konexioa, informazioa bilatzeko.

- **16. jarduera:** pantaila, proiektorea, Internetera konektaturiko ordenagailu edo tableta edo mugikorra, bozgorailuak. Bideoa: “Holandar sandwicha”. Paperetan 12 galderak (segun-eta zenbat talde diren; dena den, komeniko litzateke 12 galderak ordena desberdinetan antolatuak dituen piloak izatea, bat taldeko).
- **17. jarduera:** pantaila, proiektorea, Internetera konektaturiko ordenagailu edo tableta edo

mugikorra. Papelografoak, kartulinak edo tamaina handiko materialen bat, ikasleek hortxe idatzi eta marrazteko aukera izan dezaten.

Metodologia:

- IKTak erabili eta aplikatzea, informazioa bilatu, hautatu eta laneko emaitzetan agerrarazteko.
- Elkarlana: Elkarlana: ikasleek elkarriketa-komunitate batean esku hartuko dute, elkarlanean.
- Talde-antolatzaile grafikoak: antolaturiko informazioa bi modu desberdinetan aurkeztea, taula batean eta horma-irudian.

Norabideak:

14. jarduera: Haserretu egin gara!

Gaian sartzeko, “Kaña bat 20 euro” bideoa ikusi ondoren, ideia-

erauntsi ordenatua egingo da, ikasleen iritzia ezagutzeko. Helburua izango da egoera horren aurrean sumindura sorraztea, ikasleengan gai horren inguruko interesa pizteko.

15. jarduera: Definizioak

Gela hiru taldetan banatuko da. Helburua da “saiheste fiskala”, “ihes fiskala” eta “iruzur fiskala” kontzeptuen adiera ezagutaraztea. Gaia jorrazteko informazioa irakasleak emango du edo, bestela, tarte bat utziko da, ikasleek kontzeptuak iker ditzaten.

Ikasleek kontzeptu horiek argi eta garbi ulertu eta bereiztea funtsezkoa da, legezkoak zeintzuk diren eta zeintzuk ez, bereziki. Horretarako, kasu bakoitzerako adibide soilak bila ditzaten eskatuko zaie eta, gelako ikasle denen artean, hurrengo taula osa dezaten. Hona hemen, soluzio eta guzti:

	Nahita egin da?	Zerk motibatu du?	Ilegala al da?	Nola egiten da?	Adibideak
Saihestea	Bai	Zerga gutxiago ordaintzea	Legezketasunaren ertzean da	Lege-hutsarteez edo bestelako arrazoiekin eginiko legez baliatzen dira	Paradisu fiskalak * (Ikus “Holandar sandwicha” bideoa, hurrengo jarduerarekin lotzeko)
Ihesa	Bai	Zerga gutxiago ordaintzea	Ilegala da	Sarrerak edo nolabaiteko informazioa ezkutatzen da, entregak geroratzen dira...	Etxea erosi dut baina prezioaren zati bat “beltzean” ordaindu diot jabeari, erosketagatik zerga gutxiago ordaintzeko.
Iruzurra	Bai	Zerga gutxiago ordaintzea	Ilegala da	Dokumentuak faltsutzea, kontabilitate liburuak aldaraztea, etab.	Enpresarioak gezurra idazten du kontu-liburuan; horrela, diru gutxiago irabazi duela dirudi.

Gogoeta eragiteko beste aukera bat da pertsona bizkortzaileak hurrengo egoeren zerrenda irakurri eta, ikasleek, egoera horietako bakoitza hiruretatik zein kasuri dagokion zehaztea:

- Jonathan Mirena jaunak irabazten duena baino gutxiago aitortzen du, aldea ezkutaturik. Hortaz, zerga alorreko agintzaritzat ezin du atzeman diru hori.
- Zozo-Kaiku kantariak dohaintzak ematen dizkie karitate-

erakundeei, baina erakunde horiek ez dihardute horrela.

- Pilarintxo andreak aitortzen du leku batean bizi dela (Panaman, adibidez), baina benetan Iruñean bizi da eta hiri horretan askoz ere zerga gehiago ordaintzen dira.
- Txoropito futbolariaren abokatuek sortu dituzten finantza-sozietateak, inbertsioak erakartzeko; errealitatean, ordea, zerga gutxiago ordaintzeko bakarrik sortu dituzte.

- Dirugose familiak lagun bati arte obra eder bat erosi dio baina erosketa ezkutatu egin du.
- Piperpoto enpresarioak fakturak faltsutzen ditu eta, horrela, askoz ere gastu handiagoak dituela dirudi.
- Fenizitas banka-andreak bere ondasunetako batzuk amonaren eta amaren izenean ipini ditu, onuradunak bailiran (izen-mailegatzailak).
- Jago Hispanez kirolariak yate bat erosi du Kaiman Uharteetan erregistraturik dagoen konpainia baten bitartez.

16. jarduera: “Holandar sandwicha”

Jarduera honetako xedea da ikasleak paradisu fiskalak zer diren ulertzea, nola enpresa multinazional batzuek eta dirutza handiko jabe batzuek saihesten duten zergak ordaintzea legezkotasunaren barnean. Hori prestatzeko, “Holandar sandwicha” bideoa ikusiko da. Era berean, munduan diren paradisu fiskalen mapa erakutsiko da eta aspaldi honetan izan diren eskandalo larrienen ikerketa soila egingo da: “Paradisuko paperak” eta “Panamako paperak”.

Burutuko den ikaskuntza-irakaskuntza jarduera, Interneten erdi-gidaturiko ikerlan bat oinarri izango duen joko didaktikoa. Gelako kideek, hiruzpalau laguneko taldetan antolaturik, *webquest* baten antzeko jarduera bete beharko dute, baina horren formatua irakasleak erabaki ahal izango du: paperezko orriak entregatuko zaizkie, irakasleak sorturiko blog bat erabiliko da, ikastegiko web orria baliatuko da... Irakaslearen ahalbideen arabera joango da dena.

Irakasleak hainbat galdera egingo dizkie ikasleei eta horiek, banan-banan, Interneten informazioa bilatutakoan erantzungo dira,

horrela bidean aurrera egingo delarik. Galdera batzuk zehatz-zehatzak izan daitezke, edo idazketa alorrekoak... Galdera baten erantzuna eman aurretik ezingo da pasatu hurrengora eta, gainera, irakasleak erantzun hori zuzena dela egiaztatu beharko du. Irakasleak galdera guztiak eduki eta banan-banan egitea komeni da, ikasle guztiak gai berberaren inguruko informazioa bilatzen ari direla eta beraien artean galderak banatu ez dituztela segurtatzeko. Horri esker, denek ezagutuko dute informazio guztia.

- 1 Zer da trust bat?
- 2 Zer da *offshore* sozietate bat?
- 3 Zergatik da Irlanda paradisu fiskala, Oxfam Intermón-ek dioenez?
- 4 Esan “Paradisuko paperen” eskandaluan nahasitako hiru espainolen izenak.
- 5 Zer dira “Panamako paperak”? Zein bulegoi dago horretan nahasita eta zein eginkizun zuen aferan?
- 6 Nola lortu zuen Lewis Hamilton-ek hegazkina erostea? Zergatik jardun zuen era horretan?
- 7 Zer dira “Paradisuko paperak”? Zein bulegoi dago horretan nahasita eta zein eginkizun zuen aferan?
- 8 Zeintzuk dira munduko paradisu fiskalik erasokorrenak, Oxfam Intermón-en arabera?
- 9 Esan ezazue “Panamako paperetan” nahasita dauden kirolari baten, zine zuzendari baten, idazle baten eta futbol munduko pertsona nabarmen baten (ez da futbolaria) izenak.
- 10 Esan Asiako bi paradisu fiskalen izena, Asiako biren izena eta Europar Batasunean dauden beste biren izena.

- 11** Birtainiar Uharte Birjinetan zenbat lagun bizi dira eta zenbat enpresa daude bertan erregistraturik? Zergatik gertatzen da hori?
- 12** Ikusi duzun bezala, nork erabiltzen ditu paradisu fiskalak? (Aurreko galderak zein ordenatan egiten diren gorabehera, hauxe izango da beti atzenekoa.)

Talde bakoitzak hamabi galderei erantzuna eman beharko die. Talde bakoitzeko galderak ordena desberdinetan agertzea komeni da, bata bestea erraz-erraz kopia ez dezan; azkeneko galdera hori, berriz, beti egingo da amaieran. Galdera guztien erantzunak ematen dituen taldea izango da irabazlea. (Saria jasoko duen edo ez, irakaslearen aukera izango da).

Nahi izanez gero, muga batzuk ipini ahal izango dira:

- Ezingo da erabili Wikipedia.
- Erantzunak nondik atera dituzten erakutsi beharko diote irakasleari.
- Talde bakoitzak hainbat mugikor izango ditu erabilgarri.

17. jarduera: Zer kentzen digute?

Jarduera honen helburua, iruzurrezko jokabideek gizartean duten eragin latzaz eta horien kontra borrokatzeko premiaz ikasleari kontzientzia harraraztea da.

Ikus-entzunezko mintzairaren bitartez, ikasleek eguneroko helburu eta zerbitzuen balio edo prezioa ipiniko dituzte. Zenbat kostatzen da, esate baterako, ospitaleko ohe bat egunean, arazturiko litro bat ur (edo metro kubiko bat), haur parkeko txirrista, futbol zelai bat, herri bateko argiteria, erretiratu baten batez besteko pentsioa, herriko jaiburu ospakizunak, Menpekotasun Legea, laguneko hilean, etab.

Taldeko bizkortzaileak ikasleei eskatu ahal izango die eskolara argazki horiek mugikor edo tabletarekin eginda etor daitezen, bertan inprimatu eta horma-irudian esekitzeko, eztabaida hasten den bitartean.

6. Eredu fiskalak

Helburuak:

- Espainiakoa ez bezalako eredu fiskalen ondorioak eta horrek herritarrengan dituen eraginak aztertzea.
- Dominikar Errepublikaren eta AEBen arteko paralelotasunak ikustea.

Tenporalizazioa:

Atal hau ordu erdi bateko saioan egin daiteke.

Materialak:

18. jarduera: “El diario de Leoncio” bideoa eta AEBetako erreforma fiskalaren inguruko artikulak.

Metodologia:

Debate zuzendua.

Norabideak:

18. jarduera: Leoncio eta AEBetako erreforma fiskala

Aztergaia ixten hasteko, bi herrialderen eredu fiskalak aztertuko dira: Dominikar Errepublikakoa eta AEBetakoa.

Dominikar Errepublikako kasuarekin “El diario de Leoncio” bideoa pasatuko da.

AEBetako kasuarekin, hurrengo artikulak baliatuko dira:

- https://elpais.com/internacional/2017/12/02/estados-unidos/1512198998_778781.html

- <https://www.theguardian.com/us-news/2017/dec/19/donald-trump-tax-bill-plan-house-approves-senate>
- https://elpais.com/internacional/2017/12/19/actualidad/1513712897_389004.html
- <https://www.bbc.com/mundo/noticias-internacional-42422566>

Debatea hurrengo galderen inguruan antolatu ahal izango da:

- Nolako politika fiskalak dituzte Dominikar Errepublikak eta AEBek? Herritar orok ordaintzen ditu zergak? Gastu sozialaz herritar oro dira onuradun, hein berean? Nolako eragina du horrek gizartean?
- Leonciok eskaera hau egin du, argi eta garbi: “Gobernuari erreklamatu behar diogu hiriko biztanleek dituzten zerbitzuak landako herritarren ere izan behar dituztela...” Nolako zerbitzuez ari da Leoncio? Zerbitzu horiek zergatik ez dira iristen baserri

munduko komunitateetara? Landa komunitateek zerbitzu horiek jasotzeko eskubidea dute, zure iritziz? Zergatik?

- Leonciok dioenez, aberatsek ez dituzte zergak ordaintzen baina, beste aldetik, “gizakiari zor zaizkion zerbitzu guztiak dituzte”. AEBen kasuan, badirudi zergen beherapenaren onura handiena diru-jabe nagusiek eta korporazio erraldoiek jasoko dutela. Zer iritzen diezu esaldi bi horiei? Zergatik gertatzen dira horrelakoak, zure ustez?
- Zerbitzu publikoez gozatzerik ez duten pertsonak izatea saihestezina da, zure iritziz?
- Dominikar Errepublikako edota AEBetako presidente bazina, zer egingo zenuke?
- Hori Espainian ere gertatzen al da? Extremadurako herri batean dituzten zerbitzuak eta Madrilan edo Bartzelonan dituztenak berberak al dira, zure ustez?

7. Herritarren zeregina

Helburuak:

- Ikaslea egintza transformatzailera igaro dadin motibatzea.
- Fiskalitate justu eta zuzena sustatzen duten egintzak identifikatzea.
- Herritarren parte hartzeko eskubidea betearaztea.

Tenporalizazioa:

Atal hau 50 minutuko saio batean egin daiteke.

Materialak:

- **19. jarduera:** Tilvas-en bideoa: www.youtube.com/watch?v=3ONrL-n3xrY
- **20. jarduera:** “El decálogo de la fiscalidad” dokumentua errealizatzeko aukeratu den euskarriaren arabera aldatuko da.
- **21. jarduera:** Pantaila, proiektorea, Internetera konektatutako ordenagailua edo tableta edo mugikorra. Proposatu diren dokumentuen fotokopiak.

Metodologia:

Elkarlana.

Norabideak:

19. jarduera: Tilvas, Zambiako aktibista

Herritar garen aldetik, erantzukizun indibidual eta kolektiboa lantzeak garrantzi handia du, bidegabekeriazko egoerak aldarazi ahal izateko. Adibide bat ipintzearen, hemen dugu Zambiako aktibista den Tilvasek fiskalitate justu baten alde emaniko testigantza: horren bidez ikasleak motibatuko ditugu, kontziente izan daitezen beren jokabideari esker gauza batzuk

aldatu egin daitezkeela: www.youtube.com/watch?v=3ONrL-n3xrY

20. jarduera: Fiskalitatearen dekalogo

Lau – sei ikaslek osaturiko taldeak antolatuko dira (aurreko jardueretan ibili diren berberak izan daitezke, nahi izanez gero) eta, ausaz edo taldeek hala nahi izanik, herritarren rola banatuko zaizkie. Haien ustez fiskalitateaz egin beharko litzatekeenaz edo egin beharko ez litzatekeenaz hamar esaldi egin beharko dituzte, dekalogo moduko bat osatzeko.

Hauek lirateke rola: politikoa, enpresa handi bateko nagusia, autonomia, kontsumitzailea, herritar xehea, ondasun handien jabea, epailea, Ogasuneko inspektorea ...

Herritar, politikari, kontsumitzaile zintzoaren “praktika onen dekalogo” zehazturik, nola aurkeztu behar diren erabakiko da. Euskarriak izan daitezke zeuek sorturiko bideoak, argazkiak,

horma-irudiak, Prezi aurkezpenak, etab. Taldeen sormenean dago muga bakarra. “Fiskalitatearen dekalogo” ideiatik desbideratuko ez diren lanak lortu behar dira.

Eskegi edo fisikoki aurkez daitezkeenak horman ipini beharko dira, gainerako lanen ondoan. Horrekin, lehen jarduerako Brasilgo argazkitik abiatu eta dagoeneko osaturik egon beharko litzatekeen fiskalitatearen gaineko horma-irudi hori amaitutzat emango da.

Era berean, ikastetxeko ageriko leku batean esekitzea ere proposa daiteke, gainerako ikasleekin partekatu ahal izateko.

21. jarduera: Paradisu Fiskalik Gabeko Aldeak (PFGA)

Ikasleei proposatuko zaie herritar presio-ariketa praktiko bat egin dezaten, udalek paradisu fiskalekin loturik ez dauden enpresekin egin ditzaten kontratuak.

Ikerlana, eskema eta baliabide hauetatik abiatuta gida dezakezu:

